



Riigikogu kultuurikomisjoni istungi protokoll nr 168

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 28. september 2026

Algus 11.10, lõpp 13.00

Juhataja: Liina Kersna (esimees)

Protokollija: Merje Noorlind (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Vadim Belobrovtsjev, Madis Kallas, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali

Komisjoni ametnikud: Carina Rikart (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helena Pihlakas (nõunik)

Puudus: Helle-Moonika Helme

Kutsutud: Kutsutud: Haridus- ja Teaduministeeriumi teadus- ja arendustegevuse ning kõrg- ja täiskasvanuhariduse poliitika asekanstler Renno Veinthal, kõrghariduse osakonna juhataja Kaire Eerik ja vanemnõunik Margus Haidak;

Rektorite Nõukogu esindaja, Eesti Kunstiakadeemia rektor Hilkka Hiiop ning peasekretär Hanna Kanep;

Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu esimees, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor rektor Andrus Pedai, Kõrgema Kunstikooli Pallas rektor Piret Viirpalu,

Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli rektor Ulvi Kõrgemaa, Tartu Tervishoiu Kõrgkooli rektor Jaan Looga, Eesti Lennuakadeemia rektor Koit Kaskel, Tallinna Tehnikakõrgkooli rektor Martti Kiisa, Sihtasutus Eesti Rakenduskõrgkoolid juhatus liige Piret Reinus;

Eesti Üliõpilaskondade Liidu juht Robin Liiber, asejuht Ronja Ansmann (2. päevakorrapunkti juures);

Haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, ministri nõunik Nikita Lumijõe ning

Rahandusministeeriumi välisvahendite talituse juhataja Triin Tomingas (4. päevakorrapunkti juures)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade kõrghariduse tulevikust ja rahastamisest
3. Lauri Läänemetsa, Madis Kallase, Andre Hanimäe, Riina Sikkuti, Tanel Kiige, Heljo Pikhofi, Züleyxa Izmailova, Anti Allase, Jaak Aabi, Tõnis Möldri, Enn Eesmaa, Leo Kunnase, Tiit Marani, Ester Karuse, Helmen Küti, Kersti Sarapuu, Vladimir Arhipovi, Peeter Ernitsa, Aleksei Jevgrafovi, Andrei Korobeiniku, Lauri Laatsi, Reili Ranna, Vadim Belobrovtsjevi algatatud Riigikogu liikmete esitatud avalduse „Kõrghariduse toetuseks“ eelnõu (894 AE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Haridus- ja teadusministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2027. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjust Haridus- ja Teadusministeeriumi

valdkonnale.

5. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu kultuurikomisjoni nädala (28.09.2026-04.10.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 28.09.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Ülevaade kõrghariduse tulevikust ja rahastamisest
3. Riigikogu liikmete esitatud avalduse "Kõrghariduse toetuseks" eelnõu (894 AE) esimese lugemise ettevalmistamine
4. Haridus- ja teadusministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2027. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjudest Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnale.
5. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 29.09.2026

1. Vabariigi Valitsuse algatatud alushariduseaduse muutmise seaduse eelnõu (937 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud rahvaraamatukogu seaduse eelnõu (877 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Info ja muud küsimused

Tõnis Lukas tegi ettepaneku täiendada töönädala päevakorda Isamaa fraktsiooni algatatud laulu- ja tantsupeoseaduse eelnõu (598 SE) aruteluga.

Kadri Tali palus eelnõu komisjonipoolse esindajana eelnõuga 598 SE päevakorda mitte täiendada, kuna viibib lähetuses ja ei saa arutelul osaleda.

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Vadim Belobrovstev, Madis Kallas, Liina Kersna, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

2. Ülevaade kõrghariduse tulevikust ja rahastamisest

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis ülevaate tegemiseks sõna Renno Veinthalile.

Renno Veinthal andis komisjonile ülevaate keskhariduse omandajate arvu kasvu mõjust kõrgharidusõppe pakkumisele (lisa 1).

Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul jõuavad lähiaastatel kõrgharidusse senisest suuremad õppijate aastakäigud. Aastatel 2026-2031 avaneb demograafiline võimalus suurendada vastuvõttu ning suunata rohkem õppureid erialadele, kus kvalifitseeritud tööjõu puudus on kõige suurem.

Aastatel 2027-2030 on vaja rahastada kumulatiivselt ligikaudu 14 600 täiendavat õppekohta, sealhulgas umbes 3500 magistriõppes. Esimese astme vastuvõttu tuleks suurendada aastas ligikaudu 600-1400 õppekoha võrra; vastuvõtu tippaastatel võib koos magistriõppega lisanduda ligikaudu 1900 õppijat aastas.

Õppekohti tuleb eelistatult juurde luua IKT, õpetajakoolituse, matemaatika ja statistika, tehnika ja tehnoloogia, ehituse, põllumajanduse, veterinaaria, meditsiini, tervishoiu ning

transpordi valdkonnas. OSKA prognoosi järgi on neis valdkondades uue tööjõu vajadus ligikaudu 50% suurem kui kõrgharidusest praegu lisanduv pakkumine. Aastatel 2028-2029 oleks prioriteetsetel erialadel vaja võtta igal aastal vastu umbes 1000 täiendavat üliõpilast. Kõrgkoolide esitatud pakkumiste põhjal oleks kümnes suurema mahuga õppekavagrupis võimalik aastatel 2027-2030 luua kokku 3277 õppekohta. Suurim pakkumine on tehnika, tootmise ja tehnoloogia valdkonnas (1031 kohta), järgnevad informaatika ja infotehnoloogia (596) ning arhitektuur ja ehitus (399).

Täiendavate õppekohtade hinnanguline rahavajadus aastatel 2027-2030 on kokku 146 miljonit eurot: 2027. aastal 19,7 miljonit, 2028. aastal 34,4 miljonit, 2029. aastal 45,2 miljonit ja 2030. aastal 46,7 miljonit eurot. Ligikaudu 75% rahastusest tuleks suunata suurima tööjõuvajadusega valdkondadesse.

R. Veinthal lisas, et halduslepingute läbirääkimised ülikoolidega olid pingelised, kuna kõrgkoolidel puudus kindlus, kas lepingutes kokku lepitud täiendavad vajadused saavad rahalise katte. Praeguseks on need ootused olulises osas realiseerumas. R. Veinthal avaldas lootust, et Riigikogu toetab vastavaid ettepanekuid ka eelarvemenetluses.

Liina Kersna sõnas, et 2027. aastaks on täiendavate õppekohtade loomiseks ette nähtud 13,3 miljonit eurot, samal ajal kui esitluse kohaselt on vajadus 19,8 miljonit eurot. L. Kersna küsis, milliste õppekohtade arvelt puudujääv summa kaetakse ning kuidas jaotatakse raha ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide vahel.

Lisaks palus L. Kersna selgitada, kuidas rakendatakse varasemate otsuste alusel 2027. aastaks kavandatud kõrghariduse tegevustoetuse 9,6 miljoni euro suurust vähendamist olukorras, kus samal ajal eraldatakse lisaraha uute õppekohtade loomiseks.

Renno Veinthal vastas, et 2024. aasta üleriigiline kärpeotsus nägi järgnevatel aastatel ette 5%, 3% ja 2% suuruse kärpe. Kõrghariduse tegevustoetuse varem kokkulepitud kasvu vähendati ning kavandatud 15% asemel toetus vähenes. Kokkuleppeperioodi lõpus, 2026. aastal, kasvas tegevustoetus 30 miljoni euro võrra. 2027. aastal rakenduv 2% kärbe vähendab tegevustoetuse summat 9,6 miljoni euro võrra.

Täiendavate õppekohtade loomiseks teeb valitsus Riigikogule ettepaneku eraldada 13,3 miljonit eurot. Esialgse kava järgi jaotatakse 25% tegevustoetuse algoritmi alusel ja 75% suurema tööjõuvajadusega valdkondadele, arvestades kõrgkoolide pakutud ja loodud õppekohti ning vastuvõetud üliõpilaste arvu.

R. Veinthal lisas, et Haridus- ja Teadusministeeriumis (HTM) veel arutatakse jaotuspõhimõtteid. Kõigepealt luuakse õppekohad esimesel õppeastmel, kuhu jõuavad suuremad aastakäigud esmalt. Selleks on olemas vastavad vahendid. Magistriõppe vajadus ei ole nii kiireloomuline ning selle pakkumise üle otsustavad kõrgkoolid autonoomselt.

Liina Kersna küsis täpsustuseks, kas 2027. aastaks kavandatud 9,6 miljoni euro suurune kärbe moodustab 2% 2026. aasta kõrghariduse tegevustoetuse summast. Lisaks soovis L. Kersna teada, kas ülikoolide ja rakenduskõrgkoolidega sõlmitakse sihtotstarbelised lepingud täiendavate õppekohtade rahastamiseks.

Margus Haidaku sõnul 9,6 miljoni euro suurune kärbe moodustab u 280 miljoni euro suurusest tegevustoetusest ligi 3%, mitte 2%. Põhjuseks on, et erinevatel perioodidel suunati osa sihttoetusi tegevustoetuse sisse. Kõikide kõrgkoolide tegevustoetust vähendatakse, kuid lisakohtade rahastamiseks eraldatakse sihttoetust 13,3 miljonit eurot.

Margit Sutrop sõnas, et esmalt kärbitakse kõrghariduse tegevustoetust ning lisaraha jaotamisel suunatakse suurem osa vahenditest uute õppekohtade rahastamiseks. M. Sutrop küsis, kas sellise jaotuse tulemusel võivad kõrgkoolide sees saada lisaks üldisele kärpele märkimisväärselt vähem raha need erialad, millele täiendavaid õppekohti ei looda.

Renno Veinthal vastas, et piiratud ressursid suunatakse eelkõige valdkondadesse, kus kvalifitseeritud tööjõu puudus on kõige suurem. Kui kõrgkool loob täiendavaid õppekohti suure tööjõuvajadusega valdkonnas, kaasneb sellega lisaraha. Kui lisakohti ei looda, siis

täiendavat raha ei eraldada.

R. Veinthal lisas, et 2027. aastaks rakendub kavandatud 2% kärbe ning selle mõju suuruse hindamine sõltub vaatenurgast, arvestades kõrghariduse rahastamise varasemat märkimisväärset kasvu. R. Veinthali sõnul otsustavad ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid oma sisemiste juhtimis- ja ressursijaotuse põhimõtete alusel, kuidas saadud vahendeid valdkondade vahel edasi jaotada.

Margit Sutrop küsis, kui suur summa jaotatakse kõrgkoolidele ilma täiendavate õppekohtade vajadust arvestamata. Lisaks palus M. Sutrop selgitada, kas 280 miljoni euro suurusest tegevustoetusest arvatakse maha 9,6 miljoni euro suurune kärbe ning ülejäänud summa jaotatakse senise algoritmi alusel või muudetakse ka tegevustoetuse jaotamise põhimõtteid. **Renno Veinthal** täpsustas, et põhimõtteid ei ole muudetud.

Margit Sutrop küsis, kas koos täiendavate õppekohtade rahastamisega on ministeerium arutanud kõrgkoolidega ka meetmeid, mis aitaksid tagada, et õppima asunud (sh stipendiumi saanud üliõpilased) läheksid pärast lõpetamist erialasele tööle ja jääksid sinna püsima. Lisaks palus M. Sutrop selgitada, kas OSKA tööjõuvajaduse prognoose on tehisaru kiiret arengut arvestades juba ajakohastatud, eelkõige programmeerijate vajaduse osas, ning kuidas tagatakse, et täiendavate õppekohtade rahastamisotsused põhineksid ajakohastel prognoosidel.

Renno Veinthal vastas, et OSKA tööjõuvajaduse prognoose ajakohastatakse ning uus prognoos avaldatakse lähiajal. Ministeerium on tööversiooniga juba tutvunud ning selles prognoositakse esimest korda pärast Eesti taasiseseisvumist muu hulgas ka nooremarendajate vajaduse vähenemist. See näitab, et tehisaru ja tehnoloogiliste muutuste mõju tööturule on reaalne ning hariduspoliitikas tuleb sellele reageerida. Halduslepingute läbirääkimistel lepitati järgmise aasta kohta kokku IKT-spetsialistide koolitamise eesmärgid, kuid kõrgkoolide algselt pakutud mahtudega võrreldes vähendati neid ligikaudu kaks korda allapoole. Vajaduse muutudes on võimalik eesmäärke edaspidi täiendavalt korrigeerida.

R. Veinthal rõhutas, et tegemist on kiiresti muutuva valdkonnaga, mistõttu tuleb tööjõuvajadust, tehnoloogiliste muutuste mõju ja lõpetajate rakendumist pidevalt jälgida ning õppekohtade kavandamisel lähtuda ajakohastest andmetest.

Margus Haidak selgitas lõpetajate erialasele tööle jõudmist ja seal püsimist. Tema sõnul on tööjõuvajaduse katmise esimene eeldus suunata noored õppima erialadele, kus spetsialiste napib. Näiteks inseneriks kujunemine eeldab ligikaudu viieaastast õpet ning hiljem ei ole sellele erialale lihtne ümber õppida. Seetõttu on juba erialale õppima asumine oluline samm erialasele tööle jõudmisel.

Liina Kersna märkis, et õpetajakoolituse õppekohtade arvu on pikema aja jooksul suurendatud ning praegune demograafiline olukord annab võimaluse tugevdada õpetajate järelkasvu. Samas tuleb koolitusmahtude kavandamisel arvestada, et laste arv hakkab lähiaastatel kiiresti vähenema ja seetõttu võib tulevikus kahaneda vajadus nii alushariduse õpetajate kui ka teiste õpetajate järele. Õpetajate koolitusmahte tuleb paindlikult kohandada, lähtudes ajakohastest demograafilistest prognoosidest ja muutuvast tööjõuvajadusest.

Tõnis Lukas küsis, kuidas jaotub suuremast noorte aastakäigust tulenev ligikaudu tuhande õppiija lisandumine kutse- ja kõrghariduse vahel ning millises mahus kavandatakse kummaski haridusliigis suurendada õppekohtade arvu.

Renno Veinthal vastas, et õppimiskohustuse ja kutsehariduse reform muudab märkimisväärselt kutseõppe sisu, struktuuri ja õppemahtu. Varem moodustasid suure osa kutseõppuritest täiskasvanud, kellel oli sama või kõrgema taseme haridus juba omandatud. Kutseharidusseaduse muudatusega piirati korduvõpet ning teatud juhtudel muudeti see tasuliseks. Muudatuste täpset mõju õppijate arvule ei ole veel võimalik hinnata. Praegu asub oma kulul kutseõppesse vähe õppijaid. Samasugust suundumust täheldati alguses ka kõrghariduses. R. Veinthal lisas, et vastuvõtt 32 uuele kutseõppekavale on valdavalt hästi

läinud. Praegu ei ole veel võimalik öelda, kui palju suuremast noorte aastakäigust lisanduvaid õppijaid suundub järgmisel aastal keskhariduse järgsesse kutseõppesse. Vajalik õppepakkumine ja õppimisvõimalused on siiski olemas.

Liina Kersna täpsustas, et suuremast noorte aastakäigust ei suundu kõik õppijad ülikoolidesse ning seetõttu tuleb hinnata, kui palju on kavas suurendada õppekohtade arvu kutseõppes.

Margus Haidak selgitas, et kutseõppekohtade täpset arvu ei ole praegu võimalik välja tuua. Kutseharidusreformi eesmärk on suurendada kutsekeskharidusse jõudvate noorte osakaalu, võimaldades lõpetajatel suunduda otse tööturule või jätkata õpinguid viienda taseme kutseõppes. M. Haidak lisas, et HTM eesmärk ei ole suurendada kõrghariduse osakaalu kutsehariduse arvelt, vaid tagada, et võimalikult paljud inimesed omandaksid erialase hariduse.

Liina Kersna tegi ettepaneku käsitleda demograafilisest kasvust tulenevaid võimalusi eraldi arutelul ka kutseõppeasutuste esindajatega.

Madis Kallas küsis, kas täiendavate õppekohtade rahastamiseks kavandatud 13,3 miljonit eurot hõlmab üksnes HTM valitsemisala või ka riigikaitse ja sisejulgeoleku kõrghariduse õppekohti.

Renno Veinthal vastas, et tegemist on HTM taotlusega ning see ei hõlma Sisekaitseakadeemia ega riigikaitse valdkonna õppekohti.

Madis Kallas küsis täpsustavalt, kas teiste ministeeriumide täiendava rahastuse lisandumisel võiks kõrghariduse rahastamise kogumaht ulatuda 19,8 miljoni euroni.

Renno Veinthal vastas, et kui sisejulgeoleku ja riigikaitse kõrgharidusele eraldatakse täiendavaid vahendeid, kujuneb kogusumma suuremaks kui 13,3 miljonit eurot.

Hilkka Hiip väljendas ülikoolide muret kõrghariduse tegevustoetuse kärpimise pärast. Lisakohtade loomist rahastatakse olukorras, kus tegevustoetuse vähendamine mõjutab juba õppivate üliõpilaste õpetamise võimalusi ja sunnib kõrgkooli leidma kärbetele katte olemasolevate tegevuste arvelt. H. Hiipi hinnangul on mõju oluline sõltumata sellest, kas kärpe suuruseks arvestatakse 2% või 3%. Samuti juhtis ta tähelepanu sellele, et demograafiline kasv on juba alanud ning kõrgkoolid on täiendavaid õppekohti loonud ka varasematel aastatel.

Piret Viirpalu juhtis tähelepanu loomerkõrgkoolide ja humanitaarvaldkonna olukorrale ning küsis, kas tegevustoetuse kärbe tähendab automaatselt eelarve vähenemist nende kõrgkoolide jaoks, kus ei ole prioriteetsete või suure tööjõuvajadusega valdkondade õppekavasid.

Renno Veinthal vastas, et 13,3 miljoni euro suurusest rahastusest on 25% kavandatud kõigile valdkondadele. Kui loomevaldkonnas on loodud täiendavaid õppekohti, jõuab osa sellest rahastusest ka vastavate kõrgkoolideni.

Margus Haidak lisas, et täpsed andmed selguvad novembri alguses ning seejärel arutatakse jaotusvõti läbi nii ülikoolide kui ka rakenduskõrgkoolide rektoritega. Ministeeriumi eesmärk ei ole suurendada süsteemisest ebavõrdsust, vaid hinnata õppekohtade arvu tegelikku kasvu eri valdkondades ja seda mõistlikus proportsioonis kompenseerida. M. Haidak lisas, et kogu kulu ei pruugi olla võimalik katta, kuid täiendavaid õppekohti loonud kõrgkoolid peaksid saama selle eest vähemalt osalise hüvitise.

Liina Kersna küsis, kuidas jaguneb suurema tööjõuvajadusega valdkondadele kavandatud 75% täiendavate õppekohtade rahastusest ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide vahel.

Renno Veinthal vastas, et vastavat jaotusarvestust ei ole veel tehtud ning see arutatakse kõrgkoolidega läbi pärast täiendavate õppekohtade täpse jaotuse selgumist.

Margit Sutrop märkis, et Haridus- ja Teadusministeerium on koondanud kõrgkoolidele varem eraldi eraldatud toetused tegevustoetuse hulka. Ta juhtis tähelepanu ohule, et üldise kärpe korral võivad seetõttu väheneda või kaduda väikeste erialade, rahvusprofessuuride ja raamatukogude toetused.

M. Sutrop küsis, kas üliõpilaste vajaduspõhised õppetoetused sisalduvad tegevustoetuses või rahastatakse neid eraldi.

Margus Haidak vastas, et vajaduspõhiste õppetoetuste rahastamine on tegevustoetusest eraldiseisev. Toetuste kogumaht on ligikaudu 15 miljonit eurot ning selle suurendamiseks ei ole eelarves lisavahendeid kavandatud. M. Haidak tõi esile õpetajakoolituse stipendiumi ning lisas, et Sisekaitseakadeemial ja kaitseväel on oma toetussüsteemid.

Hanna Kanep küsis, kuidas tagatakse täiendavate õppekohtade jätkusuutlik rahastamine olukorras, kus tegevustoetust on vähendatud ja sihtotstarbeline toetus ei pruugi anda pikaajalist kindlust. Samuti soovis ta teada, kuidas rahastatakse lisanduvaid üliõpilaskohti edaspidi.

Renno Veinthal selgitas, et 13,3 miljoni euro suurune toetus lisatakse püsivalt rahastamise baasi ega ole ühekordne. Toetuse jaotusmehhanism peab arvestama suurema tööjõuvajadusega valdkondadesse loodud täiendavaid õppekohti, kuna lisakohti ei ole loodud kõigis valdkondades. Seega on tegemist pikaajalise rahastusega.

Liina Kersna märkis, et vastuvõtu kõrgerajooni jätkumisel tuleb ka järgmistel valitsustel teha täiendavaid rahastamisotsuseid. Otsuseid tuleks võimaluse korral kavandada riigi eelarvestrateegias, et tagada pikem vaade.

Madis Kallas küsis, kas ülikoolidega läbi räägitud 19,8 miljoni euro suurune rahavajadus hõlmas lisaks täiendavate õppekohtade kuludele ka õppejõudude töötasu kasvu, arvestades, et üliõpilaste toetuste suurendamist selles summas ei arvestatud.

Renno Veinthal vastas, et ülikoolidega läbi räägitud rahastamise kasv ei realiseeru 2027. aastal täies mahus. 19,8 miljoni euro suuruse vajaduse arvutamisel lähtuti vastuvõetud üliõpilaste arvust ja täiendavate õppekohtade otsekuludest. Kõrgkoolid võisid arvestada ka vajalike õppejõudude arvuga, kuid personali- ja muude vahendite jaotamine kuulub nende otsustuspädevusse.

Madis Kallas küsis täpsustavalt, kas 19,8 miljonit eurot kajastas täielikku rahastamisvajadust.

Renno Veinthal kinnitas, et summa väljendas vastuvõetud üliõpilaste arvust lähtuvat vajadust, kuid kavandatud rahastamise kasv ei realiseeru 2027. aastal täies mahus.

Signe Kivi küsis, kas õpetajakoolituse stipendiumi saamisega kaasneb kohustus töötada pärast õpingute lõpetamist kindla aja õpetajana.

Renno Veinthal vastas, et sellist kohustust ei ole.

Liina Kersna märkis, et enamik õpetajakoolituse lõpetanutest asub kooli tööle ning paljud töötavad koolis juba õpingute ajal. Peamine probleem ei ole tema sõnul lõpetajate õpetajana tööle asumine, vaid nende lahkumine koolist esimese viie tööaasta jooksul. L. Kersna lisas, et Tartu Ülikooli andmetel töötab üle 90% õpetajakoolituse lõpetanutest lõpetamisele järgneval aastal koolis.

Robin Liiber jagas rektorite muret tegevustoetuse kärpe ja selle võimaliku mõju pärast kõrghariduse kvaliteedile. R. Liiber lisas, et vajaduspõhiste õppetoetuste ligikaudu 15 miljoni euro suurune kogumaht on seotud 2022. aasta suhtelise vaesuse piiriga ning toetuse saamine sõltub üliõpilase leibkonna sissetulekust. Toetust makstakse juhul, kui leibkonna kuusissetulek jääb alla 756 euro. R. Liiber leidis, et toetussüsteem vajab reformimist, ning

teatas, et Eesti Üliõpilaskondade Liit esitab ministriumile ettepaneku toetuste õiglasemaks jaotamiseks.

R. Liiber küsis, kas suure tööjõuvajadusega valdkondadesse õppima asumist võiks toetada stipendiumide, karjääriõppe või muude meetmetega, nagu seda tehakse õpetajakoolituses, Sisekaitseakadeemias ja riigikaitse valdkonnas.

Renno Veinthal vastas, et õppijate valikute suunamiseks juba rakendatakse meetmeid, kuid need on valdavalt kõrgkoolide korraldatud ega toimu keskselt HTMi või Haridus- ja Noorteameti kaudu. Tõukefondidest rahastatavate Inseneriakadeemia ja IT Akadeemia tegevustega tutvustatakse vastavaid erialasid ning senine vastuvõtt näitab nende meetmete mõju õppijate valikutele. R. Veinthal sõnul on stipendiumide kasutamise kogemused vastuolulised ning nende kaudu valikute mõjutamine kulukas. Seetõttu tuleks eelkõige suurendada õppijate teadlikkust erialade väljavaadetest ja kujundada valikuid selle kaudu.

Kaire Eerik märkis, et tehtud rahastamisotsused on ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide jaoks positiivsed. Kuigi kõrghariduse eelarve kasv on suures osas korvanud varasemate perioodide puudujääke, on kõrghariduse rahastamine teiste valdkondade ulatuslike kärpetaustal siiski suurenenud.

Liina Kersna tegi ettepaneku algatada Riigikogus oluliselt tähtsa riikliku küsimusena (OTRK) arutelu kõrghariduse väljakutsete teemal tulevikku vaatavalt.

Margit Sutrop toetas ettepanekut korraldada uus OTRK arutelu seoses viie aasta möödumisega kõrghariduse toetusrühma raporti „Kõrghariduse roll, kvaliteet ja rahastamise alused“ avaldamisest ning sama teemat käsitletud, 9. detsembril 2021 Riigikogus toimunud olulise tähtsusega riikliku küsimuse (OTRK) arutelust.

Arutelu annaks võimaluse hinnata vahepealseid arenguid ja käsitleda esile kerkinud uusi küsimusi. Võimalike teemadena tõi ta esile tulevase tööjõuvajaduse prognoosimise, tehisaru mõju erialade nõudlusele ning küsimuse, keda, kuidas, milliste vahenditega ja millise kvaliteediga tulevikus õpetada. M. Sutrop palus ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide rektoritel esitada arutelu ettevalmistamiseks oma ettepanekud ning märkis, et komisjon saadab neile selle kohta ka kirjaliku pöördumise.

Liina Kersna sõnas, et praegune demograafiline olukord loob ajaloolise võimaluse käsitleda kõrghariduse arengut täiskogus laiemalt ja tulevikku vaatavalt.

3. Lauri Läänemetsa, Madis Kallase, Andre Hanimäe, Riina Sikkuti, Tanel Kiige, Heljo Pikhofi, Züleyxa Izmailova, Anti Allase, Jaak Aabi, Tõnis Möldri, Enn Eesmaa, Leo Kunnase, Tiit Marani, Ester Karuse, Helmen Küti, Kersti Sarapuu, Vladimir Arhipovi, Peeter Ernitsa, Aleksei Jevgrafovi, Andrei Korobeiniku, Lauri Laatsi, Reili Ranna, Vadim Belobrovtsevi algatatud Riigikogu liikmete esitatud avalduse „Kõrghariduse toetuseks“ eelnõu (894 AE) esimese lugemise ettevalmistamine

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis eelnõu tutvustamiseks sõna algatajate esindajale Madis Kallasele.

Madis Kallas tutvustas Riigikogu avalduse „Kõrghariduse toetuseks“ eelnõu (894 AE). Ta selgitas, et avalduse eesmärk on rõhutada kõrghariduse ja selle rahastamise tähtsust Eesti pikaajalise majandusarengu, kvaliteetsete avalike teenuste ja riigi kestlikkuse tagamisel. Lähiaastatel jõuab kõrgkooliikka tavapärasest ligikaudu 1000 noort rohkem, mistõttu tehakse avalduses ettepanek luua alates 2026. aasta vastuvõtust Eesti arenguhüppe võtmevaldkondades 1000 täiendavat tasuta õppekohta. Lisaks kutsutakse valitsust jätkama eestikeelse kõrghariduse rahastamise suurendamist, pöörama tähelepanu doktoriõppele, toetama uute tehnoloogiate, sealhulgas tehisintellekti lõimimist õppesse, parandama kõrgkoolide, ettevõtete ja avaliku sektori koostööd ning tagama kõrghariduse piirkondliku

kättesaadavuse.

Kadri Tali märkis, et eelnõu käsitleb kõrghariduse rahastamist ja kättesaadavust, eestikeelset õpet, doktoriõpet, uusi tehnoloogiaid, koostööd tööturu osapooltega ning kõrghariduse piirkondlikku kättesaadavust. K. Tali hinnangul kattuvad need eesmärgid suures osas HTM poolt komisjonile tutvustatud tegevussuundadega. Ta leidis, et juba kavandatud tegevusi ei ole põhjendatud esitada uue poliitilise algatusena, kui nende lisandväärtust ei ole selgelt välja toodud. Samuti juhtis ta tähelepanu Riigikogu ja komisjoni piiratud tööajale ning tegi ettepaneku võrrelda eelnõu punkte ministeeriumi kavandatud tegevustega, et tuua esile sisuliselt uued ettepanekud.

K. Tali küsis, millised eelnõu seisukohad annavad senisele poliitikale uue sisulise suuna.

Madis Kallas vastas, et opositsioonil on poliitikakujundamises vähe võimalusi eelnõusid algatada ning avaldus võimaldab Riigikogul väljendada kõrghariduse toetamisel laiapõhjalist poliitilist tahet. M. Kallas lisas, et kõik fraktsioonid kohtusid kevadel kõrgkoolide ja ülikoolide esindajatega ning arutelud kinnitasid teema olulisust. Esitatud avalduse eesmärk ei ole vastanduda valitsusele ega jätta muljet, et kõrgharidus ei ole valitsuse jaoks oluline, vaid toetada juba tehtavaid samme ja anda neile Riigikogu tasandil selgem ning pikaajalisem suund. M. Kallas lisas, et soovib üliõpilaste pöördumisest tulenevalt lisada avalduse eelnõule mõtte, et 2027. aastast saaksid üliõpilaste vajaduspõhised toetused tähelepanu, kuid sõnastust peab veel mõtlema.

Signe Kivi küsis, milline on Riigikogu avalduse õiguslik staatus.

Carina Rikart selgitas, et Riigikogu avaldust menetletakse ühel lugemisel ja avalduse eelnõu saab muuta kas komisjoni poolt esitatud muudatusettepanekuga või esitada avalduse eelnõu tekst täiskogule muudetud kujul, otsides kompromiss-sõnastust. Väliskomisjoni praktikale tuginedes esitatakse avalduse eelnõud esimesele lugemisele tavaliselt muudetud kujul kooskõlastatult algatajatega.

Liina Kersna tegi ettepaneku asendada eelnõus viide 2026. aastal toimuvale kõrgkoolide vastuvõtule viitega 2027. aastale. Samuti tegi L. Kersna ettepaneku langetada menetlusotsused käesoleval istungil. L. Kersna lisas, et komisjon saab eelnõu arutelu jätkata 12. oktoobri istungil ning kinnitada algatajate nõusolekul eelnõu muudetud teksti.

Margit Sutrop toetas ettepanekut ning rõhutas, et avalduse tekst võiks kujuneda erakondadeüleseks.

Liina Kersna tegi ettepaneku määrata juhtivkomisjoni esindajaks Margit Sutrop. Lisaks tegi L. Kersna ettepaneku esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul, võtta eelnõu täiskogu päevkorda 14.10.2026 ja viia läbi eelnõu lõpphääletus.

Otsustati:

3.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Margit Sutrop (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Madis Kallas, Liina Kersna, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali)

3.2. Teha ettepanek esitada eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Madis Kallas, Liina Kersna, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali)

3.3 Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 14.10.2026 (konsensus: Vadim Belobrovtsev, Madis Kallas, Liina Kersna, Signe Kivi, Tõnis Lukas, Margit Sutrop, Kadri Tali).

4. Haridus- ja teadusministri ülevaade ministeeriumi tööplaanist ja prioriteetidest ning 2027. aasta riigieelarve seaduse eelnõust ja selle mõjust Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnale.

Liina Kersna avas päevakorrapunkti arutelu ning andis ülevaate tegemiseks sõna haridus- ja teadusminister Kristina Kallasele.

Kristina Kallas andis ülevaate Riigikogule 2026. aastal ja 2027. aasta alguses esitatavatest eelnõudest, Riigikogu menetluses olevatest eelnõudest, reformidega seotud olulisematest tegevustest (lisa 2).

Minister tutvustas kavandatavaid eelnõusid, sealhulgas kohalike omavalitsuste vahelise koolikulude arveldamise muudatusi, eesti keele piirkondlike erikujude õpetamise õiguslikku alust, Digiriigi Akadeemia regulatsiooni ning hispaania keele lisamist A-võõrkeelte hulka. Reformidest tõi minister esile õppimiskohustuse reformi ja ühtse sisseastumise korralduse, põhikooli e-eksamitele järkjärgulise ülemineku, kutsehariduse uuendamise, eestikeelsele haridusele ülemineku, koolivõrgu korrastamise ning TI-Hüppe laiendamise. Eestikeelse õppe toetamiseks jätkatakse õpetajate metoodilise toe, kõrgema töötasu, täiendavate õpetajakoolituse õppekohtade ja õppevara rahastamisega. Samal ajal vajavad tähelepanu õpetajate kvalifikatsiooninõuetele vastavus ja järelkasv.

Madis Kallas küsis kohalike omavalitsuste vahelise koolikulude arveldamise muudatuste kohta, ja soovis teada, kes hindab, millise kooli puhul tekib kulude hüvitamise kohustus ja millise puhul mitte.

Kristina Kallas vastas, et tegemist on kohalike omavalitsuste vahelise küsimusega. Ta mõõnis, et muudatus võib tekitada vaidlusi, kuid juhtis tähelepanu sellele, et vastavat küsimust käsitlev Riigikohtu lahend pärineb juba 2017. aastast ning riigi vastu on esitatud ka nõudeid.

Tõnis Lukas küsis, kas ühe keelega seotud muudatuste puhul on väljatöötamiskavatsuse koostamine otstarbekas.

Kristina Kallas vastas, et väljatöötamiskavatsuse koostamine on põhjendatud muudatuse suure mõju tõttu.

Tõnis Lukas küsis Eesti Teaduste Akadeemia seaduse muutmise kohta ning soovis teada, kas akadeemikute tegevusvaldkondade laiendamine võiks ministeeriumi tööplaanis kuuluda.

Kristina Kallas vastas, et muudatus eeldaks Eesti Teaduste Akadeemiale lisaraha, mida praegu ette nähtud ei ole.

Tõnis Lukas küsis, kas kultuurirannitsa meedet laiendatakse ka gümnaasiumiastmele.

Kristina Kallas vastas, et meede on ette nähtud üksnes põhikooliõpilastele.

Margit Sutrop küsis, kas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise vajadus oli teada juba keeleseaduse muutmise ajal ning kas piirkonnakeele muudatusi oleks saanud menetleda koos keeleseadusega.

Kristina Kallas lisas, et piirkonnakeele õpetamise korraldamise vajadus tekib juhul, kui vähemalt kümme lapsevanemat esitab vastava taotluse. PGS paneb koolile kohustuse, keeleseadus koolile kohustust panna ei saa. Minister nõustus, et muudatusi oleks võinud menetleda koos keeleseaduse muutmisega, kuid vastav ettepanek kujunes alles keeleseaduse menetlemise ajal.

Signe Kivi soovis teada, kas riik toetab võru keele õpetamist ka Tartus õppivatele Võru

piirkonnast pärit lastele.

Kristina Kallas vastas, et Tartu ei kuulu võru keele levialasse ning riik seal võru keele õpetamist selle meetme alusel ei toeta. Minister lisas, et Tartul on oma piirkonnakeel.

Tõnis Lukas viitas kahele põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse rahastamist puudutavale eelnõule ning küsis, miks ei ole võimalik neid menetleda ühe eelnõuna.

Kristina Kallas vastas, et eelnõud on kavandatud erinevasse ajagraafikusse ja selgitas, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmine, mis on tingitud sellest, et hispaania keel lisatakse A-võõrkeelte loetellu vajab väljatöötamiskavatsuse koostamist, kuna selline muutus vajab kindlasti mõjuanalüüsi.

Liina Kersna sõnul peab komisjon jälgima, et vajalikud eelnõud saaksid menetletud.

L. Kersna tegi ettepaneku jätkata 2027. a eelarvet ning välisvahendeid puudutava teema arutelu komisjoni istungil.

5. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Kersna
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Merje Noorlind
protokollija